

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE MEMBRIS ECCLE-||SIAE MILITANTIS,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

X. Licere Christiano Principi leges condere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53880](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53880)

tem prohibeantur Matt. 5. *Si quis soluerit tecum iudicem-
rendere, & tunicam tuam tollere, da ei & pallium.* Et 1. Cor. 6.
*Delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos, non
magis fraudem patimini? quare non magis iniuria accipiat?*
Denique, punire gladio interdictum videatur Christianis
Matt. 5. *Dictum est antiquis, oculus pro oculo, dente pro
dente, ego autem dico vobis non resistere malo;* constat autem
in lege veteri non fuisse permissum, nisi magistratui, pœnam
rationis inferre, ergo hoc ipsum Christus prohibet, qui est
Matt. 26. ait: *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

SECUNDVS error Caluini est, qui et si lib. 4. Instit. cap. 20.
probat contra Anabaptistas, in Ecclesia debere esse leges ci-
uiles, iudicia & gladium, tamen lib. 4. Instit. cap. 10. §. 5. assertit
leges ciuiles non obligare in conscientia: quod ante illum
docuerat Ioannes Gerson de vita spirituali, lect. 4. & Almainus
de potestate Ecclesiastica, quæst. 1. cap. 10. Rationes hæc sunt.

PRIMA, quia potestas politica est temporalis, ergo nihil
ei cum conscientia. SECUNDA, quia finis legum ciuiliū est
pax externa. TERTIA, quia Princeps non iudicat de inter-
nis. QUARTA, quia Princeps non potest inferre pœnam spi-
ritualem, ergo nec ad illam obligare. QUINTA, quia Prin-
ceps non potest absolueret, ergo nec ligare. SEXTA, quia
puniretur idem peccatum, semel hinc, semel in alio seculo.
SEPTIMA, quia Princeps vt plurimum non intendit obliga-
re ad culpam. OCTAUA, quia potius debemus præuicari
grauissimam legem ciuilem, quam leuissimam diuinam,
illam de non mentiendo officiosè; at ista non obligat, nisi ad
venialem culpam, ergo illa ad nihil obligat; nam si obligaret
ad peccatum, præcipuè mortale, oporteret potius cauere
mortale, quam veniale.

CAPVT X.

Prima Propositio.

LICET Christiano Principi leges condere.
Probat; nam imprimis proprium est Principis
leges condere, iuxta illud Prou. 8. *Per me Reges
regnant, & legum conditores iusta decernunt.* Et
Isa. 33. *Dominus Rex noster, Dominus Legifer noster.* nam Ro-
gus

gis est iubere, & iubendo dirigere. Porro lex est ipsa iussio & regula, ergo si Christiani esse possunt Principes, certè etiam possunt leges condere; & confirmatur ex Augustino lib. 19. de ciuit. Dei, cap. 17. *Ciuitas, inquit, cœlestis, dum apud terrenam ciuitatem, velut captiuam vitam suæ peregrinationis agit, iam promissione redemptionis, & dono spirituali, tanquã pignore accepto, legibus terrena ciuitatis, quibus hæc administrantur, quæ sustentanda mortali vite accommodata sunt, obtemperare non dubitat.* Et infra: *Hæc ergo cœlestis ciuitas dum peregrinatur in terra, ex omnibus Gentibus ciues euocat, atq; in omnibus linguis peregrinam colligit societatem, nõ curans quidquid in moribus, legibus, institutisq; diuersum est, quibus pax terrena vel conquiritur, vel tenetur, nihil eorum rescindens, vel destruens, immo etiam seruans ac sequens.*

SECUNDO PROBATVR ex necessitate legum ciuiliũ, Christiani ex eo quod Christiani sunt, non desinunt esse homines, & ciues, & proinde membra Reipub. temporalis, ergo debent habere regulam aliquam actionum suarum humanarum, qua dirigantur in commerciis, & consuetudine cum aliis hominibus; non sufficit autem lex naturalis, quia solum principia generalia ostendit, neque ad particularia descendit; non sufficit etiam lex Euangelica, quia illa tractat solum de rebus diuinis & cœlestibus, vt notum est; lex autem diuina politica Testamenti veteris iam cessauit; solum enim conueniebat vni illi populo Iudæorum, & in illo statu: ergo necessaria est alia aliqua regula humana, nimirum arbitrium Principis, aut lex ciuilis auctoritate Principis constituta. Et quanquam arbitrium Principis aliquo modo sufficere possit, quando Princeps est sapiens, & populus est exiguus, tamen absolutè necesse est, populum regi legibus, non solo arbitrio Principis, si rectè regi debeat. Quod interdum sufficiat arbitrium Principis, patet, quia antiquiora sunt regna, quàm leges. Iustinus lib. 1. hist. dicit, olim populos sine vllis legibus, solo Principum arbitrio, gubernari solitos; & ex Liiuo lib. 3. constat, Rom. Reipub. ad annos C C C. sine legibus gubernatam. Denique, antiquissimus legislator vel *antiquissimus legislator* est Moyses, vt Iosephus contendit in 2. lib. contra Appionem, vel certè Phoroneus qui CCC. annis Mose fuit antiquior, vt Eusebius in Chron. & August. lib. 18. ciuit. Dei, cap. 3. docent.

GGgg

Atqui

Atqui ante Phoroneum constituta sunt regna Assyriorum, Argiuorum, Ægyptiorum, & aliorum.

Quòd autem melius sit regi populum legibus, quàm libi Principis arbitrio, immò quod sit hoc aliquo modo necessarium, affirmat Arist. lib. 3. polit. cap. II. Et probatur PRIMO, quia facilius est inuenire vnum vel duos bonos & sapientes, quàm plurimos. Si Respub. debeat regi arbitrio boni Principis, indigebit infinitis bonis Principibus, quorum vnus alibi succedat; at si gubernetur legibus, sufficit semel fuisse aliquos, vel vnum sapientem, qui legem fecerit.

SECUNDO, qui leges còdunt multi sunt, & diligenter examinat; at Princeps est vnus, & sepe repente iudicare debet.

TERTIO, qui leges fecerunt, sine amore & odio iudicant; nam de rebus absentibus iudicant, Princeps de presentibus iudicat, vbi locum habent amici, propinqui, invidia, terrores, &c. vnde iudicium legum est iudicium solius rationis; iudicium hominis est iudicium rationis & libidinis, id est, hominis & bestiae.

QUARTO, iudicium Principis etiam si rectissimum sit, vnquam caret suspitione, inuidia, querelis, maledictis, iudicium legis his omnibus caret, quippe quod scitur non potest corrumpi muneribus.

QUINTO, gubernatio per leges potest longissimo tempore eadem perseuerare; at iudicia hominum saepe mutantur.

SEXTO, gubernatio per leges potest reduci ad artem, & facilius effici; non autem gubernatio ad arbitrium hominis.

SEPTIMO, melior est gubernatio Principis per se, quàm per vicarios; at gubernatio sine legibus necessariò requirit multos vicarios, qui omnes ad arbitrium suum iudicant, quando autem per leges gubernatur, ipse Princeps omnia per se iudicare censetur, cum eius legibus iudicetur.

TERTIO PROBATUR; nam si nõ liceret Principi Christiano legibus obligare populum, id esset propter libertatem Christianam, sed hoc dici non potest. nam tantum abest, vt lex opponatur libertati Christianae, vt potius opponatur seruituti cõtrariae eidem libertati, id quod ostendo ex ipsa natura libertatis Christianae; nam libertas Christiana opponitur seruituti peccati, Ioan. 8. Amen, amē dico vobis, qui faciunt peccata

peccatum, seruus est peccati: seruus autem nō manet in domo
in aeternum: filius manet in aeternum; si ergo Vos Filius libera-
uerit, Vere liberi eritis. Et Rom. 6. Liberati à peccato, serui
facti estis iustitia. Vocatur autem hæc iustificatio à peccato
libertas quædã, quia qui in peccato est, donec non liberatur
per gratiam, non potest velle bonum ordinatum ad vitam
æternam; habet quidem liberum arbitrium, quia potest ex
pluribus malis eligere vnũ, & etiam eligere bonum morale;
at eligere bonũ diuinum non potest, nisi saltem liberari in-
cipiat per Dei gratiam præuenientẽ, quia captiuus tenetur à
Diabolo ad ipsius voluntatem, vt dicitur 2. Tim. 2. at liberum
arbitrium liberatum per gratiam potest bonũ diuinum vel-
le, & facere. Sed maior adhuc libertas erat in statu innocen-
tiæ, quia tunc homo poterat nullum vnquam velle malum,
quod nunc etiam iusti non possunt; maxima autem erit in
cælo, vbi non poterimus velle vllum malum.

Iraq; triplex est gradus libertatis, sicut etiam triplex gra-
dus vitæ corporalis. PRIMVS est Beatorum, qui sic poterũt
viuere, vt nō possint mori, & sic poterunt bene agere, vt non
possint peccare.

SECUNDVS fuit Adami & Euæ in statu innocentiæ, qui sic
poterant viuere, vt possent etiam nunquam mori, & sic pote-
rant bene agere, vt possent etiam nunquam peccare.

TERTIVS noster, qui sic possumus viuere, vt non possi-
mus aliquando non mori: & sic possumus bene agere, vt non
possimus non peccare saltem venialiter; infra hos tres gra-
dus non est quartus, nisi non viuere, & non bene agere, qui
gradus ad damnatos pertinet. vide Augustinum lib. de cor-
rep. & grat. cap. II. Cũ ergo libertas consistat in eo, vt pos-
simus eligere bonum & reiicere malum, manifestum est, le-
gem non pugnare cum libertate; nō enim impedit quò mi-
nus possimus eligere bonũ & reiicere malum, sed contra po-
tius iuuat; nam præbet materiam exercendæ libertatis. At ser-
uituti rectè opponi dici potest lex, quia non potest impleri
à seruo peccati. vnde Paulus Rom. 3. Quid ergo, inquit, le-
gem destruimus per fidem? absit, sed legem statuimus. vide
Aug. de spiritu & litera, cap. 30.

Probaturs SECUNDO hoc idẽ. Lex diuina non pugnat cum
libertate, ergo nec lex humana. Antecedẽs patet, nam Adami

liber creatus est, & tamen lex ei imposita fuit, vt non recedatur ligno scientiæ boni & mali, Gen. 2. probatur consequentia; nam lex diuina & humana quoad obligationem fortissimo æquales, vt patebit in sequenti capite.

CAPVT XI.

Secunda Propositio.

UEx ciuilibus non minus obligat in conscientia quam lex diuina, et si minus firma & stabilis sit hæc, quam illa. Explico, lex diuina & humana differunt quoad firmitatem, quia diuina non potest ab homine rogari, humana potest; at quoad obligationem non differunt, vtraque enim obligat in conscientia, nunc mortale, nunc ad veniale peccatum pro rerum ipsarum gravitate; ita vt nulla sit melior regula ad discernendum, vtrum lex humana obliget ad mortale, an ad veniale, quam cogitare legem illam esse diuinam, & videre, si diuina esset, quomodo obligaret.

Probatur PRIMO, vis obligatiua est de essentia legis, dictum est in lib. 4. de Pontifice, cap. 16. & obligare est effectus necessarius legis, ergo omnis lex & à quocunq; feratur, siue Deo, siue ab Angelo, siue ab homine, & homine siue Episcopo, siue Rege, siue patre, eodem modo obligat. Probatur sequentia à simili; nam quia hominis essentia est, rationalis esse, & propria passio esse risibilem, omnis homo est rationalis, & risibilis, siue sit creatus à solo Deo, vt Adā, siue à Deo ex alio homine, vt Eua, siue ab hominibus genitus, vt Cain. Antecedens patet, nam lex est regula morum, regulæ autem propriū est intrinsecè ita dirigere, vt recessus ab ipsa sit peccatum in moribus, sicut recessus à regula in naturalibus dicitur peccatum naturæ, vt sunt monstra, & recessus à regula in artibus est peccatum artis.

Vbi notandum est, quod sicut res ceteræ, quoad existentiam, pendent ab agente, non quoad essentiam, essentiæ enim sunt æternæ; sunt enim quædam participationes possibiliæ diuinæ essentiæ: ita etiam lex, quoad existentiam, pendet à legislatore; nō enim erit lex, nisi dicatur ab eo, qui habet auctoritatem, at quoad essentiam non pendet, quod enim lex obliget